

Nieuwsbrief Vrienden van de Antwerpse Madonna's

Afgiftekantoor Antwerpen
Nieuwsbrief, nr. 26 [18de jaargang (2019), 1]
v.u.: R. Vanoystaeyen,
Vremdesesteenweg 92, 2530 Boechout

Voor Kruis en Beeld vzw
opgericht in 1934

Inhoud

Eerbetoon aan een vriend	3
Homilie bij de viering van "Voor Kruis en Beeld" 2009	4
Augustus in Antwerpen	5
"Ik ga iets nieuws beginnen"	6
Het puzzelwerk in de Begijnenvest	7
Maria en kind in de Markgravenstraat	8
Alles heeft zijn tijd	9
Een familietraditie afgerond	11

Info en colofon

AANDACHT:

Een fonds bij de Koning Boudewijnstichting vervangt de projectrekening van de vorige jaren.

Giften worden vanaf nu overgemaakt of overgeschreven op rekening: BE10 0000 0000 0404 van de Koning Boudewijnstichting, Brederodestraat 21, 1000 Brussel, met de gestructureerde mededeling: 017/0510/00005

Elke gift vanaf € 40,00 geeft recht op fiscale vrijstelling.

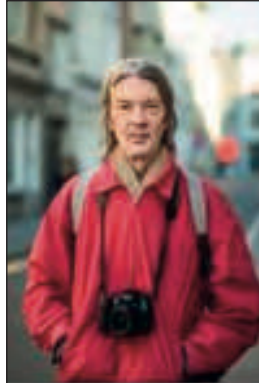
- Drie soorten ondersteuning (40 euro, 125 euro en 250 euro) verhogen onze mogelijkheden tot verfraaiing en behoud van de beelden, waarvoor dank.
- Legaten voor de werking van de vereniging zijn steeds welkom; raadpleeg uw notaris.

Website: www.verbeelding.be

E-mail: info@verbeelding.be

Eerbetoon aan een vriend!

Het toetreden van nieuwe hulp, in een sinds 1934 bestaande vereniging van mensen, geeft steeds het gevoel van "de kat uit de boom kijken"! Met zulk 'n gevoel kwam Wim Strecker ons ter hulp bij de werking van onze vereniging in het jaar 2000. Onze vereniging was juist opgestart met de website, het was een voor ons onbekend terrein en het was aftasten en proberen.

Wim, als buitenstaander, had het "geknoei" direct opgemerkt en heeft zich toen aangemeld. We waren ons niet bewust dat dit "het geschenk uit de hemel zou worden".

Onze eerste kennismaking, na het uitwisselen van onze naam, gaf Wim als visitekaartje "ik ben niet gelovig" (°1952). Inderdaad Wim zou zich stilaan ontpoppen als een man die wij in onze samenleving benoemen als eenzaam, had overal een eigen kijk op en vooral een eigen onbewogen mening. Zijn kwaliteiten, die toen nog onbekend waren, bracht in onze vereniging een groeiproces op gang. Zowel op gebied van kunststroming, op historisch, religieus, ook op politiek vlak en last but not least op technisch vlak, o.a. alles betreffende de PC. Dit was voor ons onvoorstelbaar. Zijn opleiding had hij als "kunstschilder" genoten aan de Academie van Gent, als kind had hij zijn vader reeds mogen bijstaan in het bekende "foto atelier Strecker" in Marienburg.

Wim was 'n perfectionist, tevens was hij 'n erudiet man, en het aanpassen aan elkaar liep niet altijd van een leien dakje, maar met vallen en opstaan ontwikkelde zich respect, delen van mening, en groeide er een prachtige vriendschap. Hoe dankbaar blikken we daarop terug!

Dank zij ons initiatief: het oprichten van een Vriendenkring, in samenwerking met de Kon. Boudewijnstichting, werd het ons mogelijk jaarlijks de nieuwsbrief te bezorgen aan onze 'Vrienden'. Gestart in 2002 heeft Wim het laatste nr 25 afgewerkt terwijl hij reeds ernstig ziek was. U kunt uzelf vergewissen dat het één voor één pareltjes waren, en volgens de uitspraak van onze

toenmalige voorzitter Etienne van Caster: "onze nieuwsbrief was het kind van Wim".

In samenwerking met de toenmalige "erfgoedcel" hebben wij in 2002 ons eerste 'Madonnaboek' en later zelfstandig in 2010 een tweede boek 'Madonna- en heiligenbeelden in de Antwerpse binnenstad' in eigen beheer kunnen uitgeven.

Wim leefde reeds jaren samen met zijn moeder, maar de laatste 9 jaren toen moeder van geleidelijk naar ernstig dementeerde, werden moeilijker. Zoals hijzelf schreef: "De zorg voor m'n moeder vergt volledige opoffering: veel rust, kalmte, toewijding en vooral vallen en opstaan". Hijzelf bleef niet gespaard, een onverwachte ernstige ziekte doorkruiste zijn plannen. Wim bleef zeer moedig, volgde alle voorgestelde behandelingen stipt en was naar ons aller "wishful thinking" stilaan aan de beterhand. Terug thuis uit het ziekenhuis maakten we 'n afspraak voor donderdag... De telefoon werd niet beantwoord... Tot het onverwachte antwoord kwam van zijn broer: "Wim is van ons heengegaan" op 14 april 2018.

Wim, wij missen u!

Van harte dank voor zòveel.

Homilie bij de viering van 'Voor Kruis en Beeld' 2009. Is 2019 10 jaar wijzer?

door Mgr. L. De Maere – zaliger (° 12 december 1956 – † 18 december 2011)

Vijfenzeventig jaar geleden werd in onze stad de vereniging Voor Kruis en Beeld gesticht. De oprichters, onder wie de betreurde Kanunnik Gabriël Striels, hadden de zorg op het oog voor de vele kruisen, madonna's en heiligenbeelden die hier ter stede de gevels der huizen en de hoeken der straten sieren. Op hen en op allen die tot op vandaag de liefde voor dit stuk godsdienstig erfgoed koesteren is voorzeker het woord van de apostel Jacobus van toepassing dat geloof zich in daden dient te uiten.

Men zou kunnen denken dat wie zich vandaag inzetten voor zulk een ideaal de wind mee hebben. We leven immers in een beeldcultuur. Televisie, internet, reclame: ze teren alle op het beeld. Meer nog, ze buiten het beeld uit, ze vergroten het uit tot idool. Het lijkt dus een uitgelezen tijd om te werken voor kruis en beeld. En toch. Spreekt het Kruis voor de mens van vandaag niet wat makkelijk van het lijden, roemt de Lievevrouw niet wat veel de maagdelijkheid, verheft de Heilige niet wat ongehoord de deugd in het algemeen? Al wat pijnlijk is, al wat naar onthouding verwijst, al wat genot inperkt staat tegenwoordig licht onder verdenking. Het staat haaks op al waar het in onze samenleving om schijnt te draaien.

Daar ligt dan ook meteen de sterkste uitdaging voor een vereniging als Voor Kruis en Beeld. Zij heeft een cultuurhistorische opdracht. Natuurlijk. Zij dient te conserveren en te restaureren. Maar meer nog dient ze zich in te zetten voor haar – om het met een groot woord te zeggen – heilshistorische opdracht. De beelden waar zij zich over wenst te ontfermen, staan zoals we zegden haaks op de beelden die men overal elders te zien krijgt. En daardoor vormen zij een noodzakelijk contrast, een heilzame kritiek, een positief alternatief

voor de vele beelden die de mens eerder neerhalen dan verheffen, eerder verdierlijken dan vergoddelijken.

De beelden waarvoor Voor Kruis en Beeld zich bekommert zijn nog om een andere reden belangrijk. Ze herinneren niet enkel de geïnteresseerde bekijker of de devote bidder, maar zelfs de vlugge voorbijganger aan een werkelijkheid achter de werkelijkheid. Ze doen hem denken, al is het maar even, aan Hem die Sint Paulus in een hymne noemt: 'het Beeld van de onzichtbare God', aan Christus dus, die mens geworden is 'propter nos homines et propter nostram salutem', zoals we het zo dadelijk in het Credo weer gaan belijden: 'voor ons mensen en omwille van ons heil'.

Er zijn vele geloofsstromingen – in en buiten de christelijke traditie – die zich ten strengste verzetten tegen afbeeldingen van het bovennatuurlijke. Onze Kerk heeft dit nooit gedaan. Steeds heeft zij beseft dat de Vader ons zijn Zoon niet zou gezonden hebben als hij onze menselijkheid niet ten volle had willen gebruiken om ons dicht bij Hem te brengen. God heeft geen Kerk of geen Bijbel nodig om dicht bij ons te zijn, geen sacramenten of geen priesters, geen kathedralen of geen beelden. Maar Hij weet, want zo heeft Hij ons zelf geschapen, dat wij niet zonder kunnen. Dat al dit stoffelijke ons tot het onstoffelijke kan voeren, al dit tijdelijke tot het eeuwige, al dit menselijke tot het goddelijke.

Misschien komt er een tijd dat sommigen al die christelijke verbeelding in hun stratenbeeld niet meer zullen kunnen plaatsnemen; dat ze zich net als Jezus' eigen tijdgenoten zullen afvragen wie dat wel is op dat kruis; dat ze zelfs, als in Jesaja's profetie, kruis en

madonna zullen smaden en bespuwen. Dan kan voor ons allen en zeker voor de leiding van Voor Kruis en Beeld een tijd komen van getuigenis. Nu al komt het er daarom op aan om al dat godsdienstig beeldmateriaal dat vanouds onze publieke ruimte siert, niet louter te beschouwen als getuigenissen uit een ver verleden of als beschermwaardige

monumenten in een geseculariseerd heden, maar ook als geloof-waardige vertrekpunten voor een stad van de toekomst. Een grote en mooie uitdaging! Moge God er ons bij helpen, zodat wij ook morgen, bij het zien van al dat erfgoed, met Petrus mogen belijden: 'Gij zijt de Christus'!

(Nieuwsbrief Vrienden van de Antwerpse Madonna's, nr. 15 [8ste j. (2009), nr. 2])

Augustus in Antwerpen

Waarom moeten wij niet naar het buitenland in Augustus? Bij ons zomert het, en onze stad toont de ganse wereld op een presenteerblaadje... Wat wil je nog?

Mid-Oogst: Moederdag! Uniek in onze stad.

De Moeder aller Moeders blijft hier zeker het uitgangspunt. Maria Tenhemelopneming werd eind 6de eeuw door keizer Mauritius in Byzantium ingevoerd. Dat heette toen nog Dormitio Mariae oftewel de ontslapping van Maria. Pas in 1950 werd de tenhemelopneming onder paus Pius XII ook een dogma (leerstelling) in de Kerk.

Het jaar 1124 is het vroegste historische referentiepunt voor onze Antwerpse Maria-cultus.

Als wij in deze tijd door onze stad wandelen kunnen wij de beeltenis van Maria 164 maal ontmoeten. Dan spreken we nog niet over de districten zoals Merksem, Borgerhout, Deurne enz..waar zij eveneens op vele plaatsen vertegenwoordigd is. Al deze beelden hebben wij vooral te danken aan onze voorouders die beter dan wie ook de waarde van deze Vrouw en Moeder beleefden. Ook de dankbaarheid wordt door haar beeltenis in het licht geplaatst. Wie W.O. I en II meemaakte en overleefde kon de

bovenmenselijk steun van een moederfiguur best gebruiken. Tijdens haar hele leven maakte Maria letterlijk en figuurlijk plaats in zichzelf voor God, en was en blijft zij de verwijzende naar Jezus.

In onze samenleving, die de stad deelt met vele andere culturen, is haar persoonlijkheid niet onbekend. Vraag het maar aan een vrome Islamiet, hij kan u de Koran citeren waar zij eveneens geëerd wordt.

Toegegeven wij zijn erfgenamen van de Verlichting. We adoreren 'n vrijheid die ons ten dele viel, maar al te gemakkelijk worden we soms slaaf van diezelfde vrijheid. We omzeilen graag die lastige waarden die ons in een 'rijker' moment werden aangeboden. Ambitieuze gericht op een internationale toekomst vergeten wij gemakkelijk ons cultureel verleden.

Maar dit jaar is Antwerpen uitgeroepen tot Barokstad. Niets aangenamer dan ook uw aandacht te richten naar al deze barokke beelden, ge kunt u in zulke tocht laten begeleiden bv. in een Madonnawandeling. Het wordt dan wel een alternatieve stadswandeling met het ontdekken van vele onbekende of vergeten hoekjes. Waarom zou je twijfelen?

Op 14 en 15 augustus, wordt Maria gevierd in Antwerpen als patrones van het bisdom, de stad en de kathedraal. Haar genadebeeld wordt in processie via het westportaal rond de kathedraal gedragen. Informeer u: <https://www.kerknet.be/bisdom-antwerpen/artikel/antwerpen-viert-maria-op-14-en-15-augustus-met-mariale-processie>

Wij wensen alle moeders van het Antwerpse, van Vlaanderen en veel wijdsers, een zalige moederdag.

'Ik ga iets nieuws beginnen. Het begin is er al: ziet ge het niet?' **Jesaja 43, 16-21**

door Nina en Nora

Via de opleiding Conservatie-Restauratie aan de Universiteit Antwerpen is er een samenwerking ontstaan tussen de studenten Labo C/R Steen en de vereniging Voor Kruis en Beeld vzw. Op die manier kregen wij in de derde bachelor de kans om een beheersplan op te maken voor het beeldenpatrimonium van de vereniging. De vereniging kwam met deze vraag naar de vakdocente Carolina van der Star met als doel een premie te kunnen verkrijgen voor conservatie-restauratie behandelingen van de beschermde buitensculpturen.

Vanaf de eerste vergadering werden we heel hartelijk ontvangen door de vereniging. Paula Sörnssen stelde ons voor aan meerdere leden, daarboven kregen wij veel informatie van Wim Strecker. Hij stond steeds open om ons te helpen en ons werk te verbeteren.

Kort na de eerste vergadering namen wij contact op met Nancy Thiels, een erfgoedconsulente van het Agentschap Onroerend Erfgoed. Nancy Thiels hielp ons om de regelgeving van het beheersplan op punt te stellen, alsook raadde zij ons aan om een ZEN-statuut te verkrijgen. Een ZEN-statuut is een statuut voor onroerend erfgoed zonder economisch nut. Wanneer dit

statuut behaald wordt, kan er een verhoogde premie van 60% verkregen worden voor de conservatie-restauratie behandelingen van de beschermde buitensculpturen. Dit werd in het eerste semester behaald en motiveerde ons enkel nog meer om het beheersplan goed uit te voeren.

Het beheersplan werd voltooid aan het einde van het academiejaar in juni 2018. Tenslotte hebben wij het beheersplan voorgesteld aan de vereniging VKB tijdens een vergadering in de zomervakantie. Het was leuk om te zien hoe de leden enthousiast reageerden op het beheersplan en dit ook daadwerkelijk wilden begrijpen en toepassen. Het beheersplan is hopelijk tegen de publicatie van deze nieuwsbrief goedgekeurd door het Agentschap Onroerend Erfgoed.

Het puzzelwerk in de Begijnenvest 93 te Antwerpen: Opgelost door Dirk Lenaerts.

Een beeld dat ogenschijnlijk nog tot het patrimonium van onze stad behoort kan bij nader toezien in een erbarmelijke toestand verkeren. Het beeld werd vervaardigd door Durllet in 1864, het enige beeld van zijn hand in onze stad.

Dirk stelde vast dat het beeld gehouwen is uit Gobertange steen. Een steensoort rechtstreeks uit de natuur, we weten: niets kan natuursteen evenaren.

Hij begon aan het oplijsten van alle ingrepen:

- Het verwijderen van de verflagen op beeld en sokkel
- Demonteren van de gebroken en gebarsten delen
- Verharden en lijmen van de onderdelen
- Bijwerken der ontbrekende delen.
- Het monteren van ankers en bezetten van de achterwand.

Na het beeld volgt de restauratie van de console. Het verfsysteem en de kleur op beeld en sokkel werden besproken. Lantaarn en lantaarnbeugel werden behandeld.

Als kers op de taart: de stralenkrans en de symbolische duif.

Het resultaat van het geheel en erkennen van de werkzaamheden, die naast kennis ook met liefde tot het vak uitgevoerd werden, aan U Madonnavriend om hiervan te genieten en er uw omgeving opmerkzaam op te maken.

Maria en Kind in de Markgravestraat

Voor dit gevelbeeld kun je nu een 'ommetje' maken! Op onze vraag heeft Noortje Cools het geheel ter plaatse gerestaureerd met mooi resultaat.

Het beeld is toegeschreven aan Alexander van Papenhoven.

Beeld en console werden handmatig gekapt. Het beeld werd gebeeldhouwd in zandsteen, de console in kalksteen, vermoedelijk Avesnes.

De ontstaansgeschiedenis van het beeld begint in 1698. Het beeld werd toen geplaatst op de hoek van de Lombardenstraat en de Lombardenvest.

Noortje deed ook Stijlkritisch onderzoek: de sculptuur is gebeeldhouwd in laat-barokke

stijl. Dit is te zien aan de overdadige mantel, die met veel plooien over Maria's lichaam valt. Door de vele plooien zit er dynamiek, licht-donker contrast en dieptewerking in het beeld.

Ook het Kind zit niet statisch op de arm van zijn moeder maar draait zich naar haar en kijkt haar aan. Daarbij is zijn lichaam getorst met zijn beide voetjes in de lucht en reiken zijn armpjes naar Maria's schouder. Hierdoor wordt, naast beweging, emotie in het beeldhouwwerk gebracht. Het geheel wordt zo realistischer.

De console is meer klassiek opgevat en hoorde oorspronkelijk niet bij het beeld. We merken een relatief eenvoudige opbouw: symmetrie, duidelijke contourlijnen en klassieke vormen zoals guirlandes, gevleugelde engelenhoofdjes en voluten.

Het restauratiedossier neergelegd door de restauratrice blijft bewaard in het archief VKB in het docucentrum Sint Andries.

Alles heeft zijn tijd

Onze restauratoren werken verder aan de gevelbeelden :

A Wandelend door de Pieter van Hobokenstraat zult u op het huisnummer 9 bemerken dat O.L.Vrouw van de Eenzaamheid niet enkel mooi opgekuist is maar zelfs haar titel en haar jaarmerk terug ontvangen heeft.

A

B De vitrine met mantel, kroon en scepter werd beveiligd opgehangen in de gang van "De loodsen" Sint Jacobsmarkt n°43 door de goede zorg van ons medelid Hugo Stevens.

B

C Eiermarkt, 29/Sudermanstraat
<http://www.verbeelding.be/index.php/alle-beelden/2000-postcode/11-beeldenpatrimonium/53-vkb1-0021>
Herplaatst 2019 door Noortje Cools.

C

D Melkmarkt 28
<http://www.verbeelding.be/index.php/alle-beelden/2000-postcode/11-beeldenpatrimonium/184-vkb1-0104>
Gerestaureerd 2019 door David Natidze.

D

E Duinstraat/Lange Zavelstraat 93
<http://www.verbeelding.be/index.php/alle-beelden/beelden-2060/27-beeldenpatrimonium/2060-antwerpen/407-2060-foto#Duinstraat>
Gerestaureerd 2019 door Dirk Lenaerts.

E

F Klapdorp 93 Madonna met Kind
<http://www.verbeelding.be/index.php/alle-beelden/2000-postcode/11-beeldenpatrimonium/123-vkb1-67>
Verdiend een oppoets beurt. Contacten met de eigenaar zijn moeilijk.

F

Met dank voor uw financiële steun gedurende het jaar 2018.

**Wij wensen jullie gedurende 2019 nog heerlijke seizoenen
en een zalig Paasfeest!**

*

Coppens L. Ekeren; De Bleser A. Antwerpen; Du Bois De Vroylande M-Cl. Beauvechain; Grobet J. Antwerpen; Govaerts P. Merksem; Gijssels-Vlaeymans W. Borgerhout; Holtrust R. Essen; Judo F. Rumst; Lamiroy-Foket G. Mortsel; Leijsen E. Borgerhout; Peeters J. Deurne; Peeters P. Antwerpen; Pepermans H. Berchem; Philips.P & A Bvb Antwerpen; Rijsheuvels Chr. Wilrijk; Van Campenhout-Van Goethem L. Mechelen; Van Caster Guiette Mortsel; Van Den Sande G. Ekeren; Vertriest-Contamine Hove; Willems M. Ekeren.

**

Arnou N. Brugge ; Arnou .S. Brasschaat; Arts Brussel; Avonts. Hemiksem; Bergsma-Heylen Borgerhout; Baeck Wilrijk; Brusseleers Zoersel; Cant Deurne; Claesen Wilrijk; Castelein-Claeys Bouuaert Kontich; Collin Antwerpen; Cols Hove; Corluy Berchem; Croenen Borgerhout; De Keersmaeker Antwerpen; De Mulder Boechout; De Meulder Berchem; De Meulder-Segers Merksem; Dewaele Kapellen; De Munck Antwerpen; De Proft Aalst; De Schamphelaere Edegem; Dobbeleers Antwerpen; Dobbeleers-Borghs Merksem; Engels Antwerpen; Franck Berchem; Geerinck Boechout; Hertoghe-Castelein S Gravenwezel; Huysmans Antwerpen; Janssens - Gb-Sw139qx London; Kiebooms Boechout; Kusters-Vanaken Merksem; Le Grelle Brussel; Lippens-Dobbeleers Antwerpen; Marijssse Merksem; Marin Antwerpen; Meesters Antwerpen- Berchem; Merckx Hove; Mertens Merksem; Meuris Deurne; Michelet Hove; Mommaers Antwerpen; Myncke Antwerpen; Museum-Leman Antwerpen; Naedts Wijnegem; Nollet-Nevelsteen Hove; Nuyts Brecht - Sint-Job-In-'T-Goor; Nys Borsbeek; Procuur Kapucijnen Vzw; Regnier Borgerhout; Rombouts-Petri Schoten; Rouchet-Dedroog Merksem; Schots-De Keyser Hove; Smets Antwerpen; Somers Antwerpen; Sornsen Merksem; Swolfs Antwerpen; Tirelire Berchem; Van Bouwel-Lembrechts Deurne; Van De Werve De Vosselaer Schilde; Van Der Elst Merksem; Van De Wiele Antwerpen; Van Deun-Dewitte Ekeren; Van Gestel Berchem; Van Herck Mortsel; Van Hille Wilrijk; Van Impe-Monte Mortsel; Van Lier-Winnepenninckx Antwerpen; Van Meerbeeck Antwerpen; Van Mirlo Antwerpen; Van Rijsbergen Antwerpen; Van Rompaey Schoten; Vekemans Lier; Verbeeck-Heyselberghs Hove; Verelst Wilrijk; Vermeulen Kontich; Wagenaar Wijnegem; Zaman Antwerpen; Zwartzusters Van Antwerpen.

Een familietraditie afgerond

foto: GVA

De familie Jespers is reeds vele jaren een gevestigde waarde op de Oever in Sint Andriesparochie.

Een parochie leeft door haar voorganger en zeker ook door het actief delen van de parochianen in de activiteiten van deze parochiale gemeenschap.

Moesten we de ouders en zeker de voorouders van deze generatie, die nu pensioengerechtigd is kunnen interviewen, onze hedendaagse jeugd zou de verhalen van vreugde en leed moeilijk kunnen begrijpen.

Toch zijn onze voorouders onze wegwijzers geweest!

Onze dank gaat naar deze familie, voor haar medewerking ook aan onze vereniging.

Maria op haar gevel, een beeld gemaakt door Ch. Proost in de naoorlogse periode, werd bij sommige feesten zelfs in de bloemetjes gezet, zoals een moeder bij haar familie behoort.

Moge Maria op de Oever aanwezig blijven!

Aandacht voor de beeldenstorm in Antwerpen!

foto: Alain Cols